

Харківському національному технічному університету сільського господарства імені Петра Василенка — 80 років!

Інноваційна система сталого розвитку — філософія успішності університету

Дмитро Мазоренко,

кандидат технічних наук, професор, ректор,

Леонід Тіщенко,

доктор технічних наук, професор, перший проректор,

Іван Гришин,

кандидат технічних наук, доцент,

директор Інституту інноваційного менеджменту,

Харківський національний технічний

університет сільського господарства імені Петра Василенка

Метою створення інноваційної комплексної системи сталого розвитку Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка є досягнення та утримання провідних місць в щорічному підсумковому рейтингу вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Міністерства аграрної політики України: 2007 р. — 4 місце; 2006р. — 7 місце; 2005р. — 4 місце; 2004р. — 6 місце; 2003р. — 6 місце; 2008-2009рр. — 2 місце, а також реалізація проголошеної Радою ЮНЕСКО на 166 сесії у квітні 2003р. Програми «Десятиліття освіти для сталого розвитку», починаючи з 1 січня 2005р., шляхом підвищення ефективності університетської системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для агропромислового комплексу, орієнтації навчального процесу на кінцевий результат: знання, уміння та навички,

світогляд випускників повинні відповідати основним критеріям сталого розвитку суспільства, новим економічним умовам, мають бути застосовані та використані на користь держави з обов'язковим збереженням довкілля та надавати можливість швидко адаптуватися і ефективно працювати в міжнародному конкурентному середовищі.

Гтворення комплексної системи сталого розвитку університету викликано необхідністю успішного проходження ліцензійних, акредитаційних експертиз, щорічними провідними рейтингами також і серед ВНЗ Міністерства освіти і науки. Проведенню експертиз, участі в рейтингах передувала завчасно структурована підготовча організаційна робота ректорату (рис. 1).

Були визначені 5 основних складових освітянської діяльності, для визначення рейтингу яких ректорат застосовує

технічну модель, яка дозволяє систематизувати і концентрувати організаційну роботу в університеті.

Такою моделлю стала відома модель енергетичних, а можна сказати, і акредитаційних, рейтингових рівнів

(рис. 2), які можна розглядати як коло (на площині), як кулю (в просторі). Перехід від одного рівня до другого пов'язаний з виконанням роботи щодо досягнення встановлених акредитаційних, рейтингових показників.

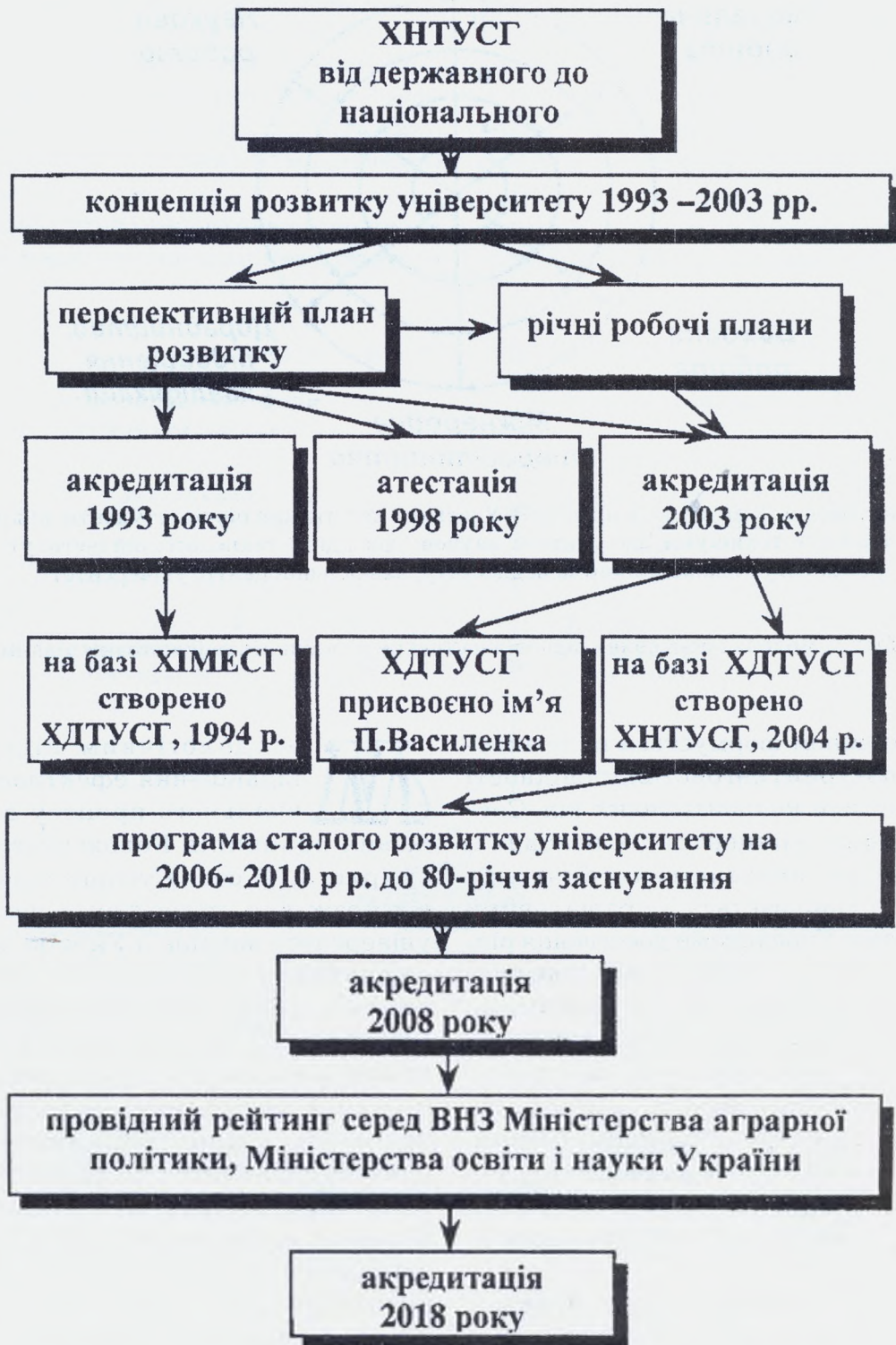

Рис. 1. Структурованість підготовчо-організаційної роботи ректорату

АКРЕДИТАЦІЙНІ, РЕЙТИНГОВІ РІВНІ

Коло (на площині), як кулю (в просторі). Учасники досягнення рівнів: студенти, викладачі, кафедри, технікуми, факультети, науково-дослідний технологічний інститут, інститут інноваційного менеджменту, навчальний центр, університет

Рис. 2. Модель визначення відповідності акредитаційним, рейтинговим рівням

Таким чином формується поле акредитаційної, рейтингової відповідності ВНЗ у вигляді концентричних кіл. Систематизація і концентрація основних, взаємопов'язаних складових освітнянської діяльності відбувається за радіальними напрямками. Учасниками досягнення рівнів є студенти, викладачі, кафедри, технікуми, факультети, науково-дослідний технологічний інститут, навчальний центр і в цілому університет. Це дає змогу ректорату завчасно визначати відповідність всіх учасників акредитаційним, рейтинговим рівням-вимогам і концентрувати зусилля на покращенні показників роботи (проводити самоаналіз, намічати відповідні заходи і т.п.).

Ректорат поставив за мету, наприклад, підвищити ефективність навчального процесу, в якому також виділив основні та відшукав нові складові (рис. 3).

Методологічним підґрунтям підвищення ефективності навчального процесу впровадження принципів Болонського процесу (рис. 3, 4) стала теорія пізнання та відображення, згідно з якою ще в 1990 р. університет вперше в Україні ініціював і впровадив реформацію інженерної освіти в аграрному вищому навчальному закладі [1]. На підставі встановлених закономірностей накопичення, використання та передачі знань у вигляді кругообігу, етапів теорії відображення (живого сприйняття досвіду інженерної підготовки, абстрактного мислення, повернення до практики на рівні абстрактного мислення та на інноваційному рівні) реалізовані ступені підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст і магістр.

Методологічними аспектами підвищення ефективності навчального процесу, впровадження Болонських принципів в університетську освіту також стали:

— концепція випереджаючої функції освіти [2];

— інтегрований і комплексний підхід до підвищення ефективності складових підготовки фахівця (професійної, національно-громадянської, культурної, фізичної підготовки як лідера, адаптації до життя, вміння вчитися), до модифікації навчального процесу [3];

— практична і теоретична підготовка із застосуванням інноваційних заходів

(науковість, дорадницька функція, міжнародна освітянська і наукова інтеграція, прогноз перспектив) [4];

— дієвість організаційних заходів (виконання законів, державних стандартів освіти; цілеспрямованість пошуку, розробки і впровадження новацій в навчально-виховний процес; мотивація і активізація участі викладачів і студентів) [5].

Були визначені концептуальні засади розвитку системи освіти: саморозвиток, самоуправління, випереджаюча функція освіти в питаннях розвитку суспільства, економіки і взагалі цивілізації. На сьогоднішній день в основу формування,

Рис. 3. Парадигма підвищення ефективності навчального процесу

особливо вищої освіти, поставлена спеціальність, професія, науковий напрямок, а треба поставити людину, якій потрібні знання для організації свого життя, життя своєї родини, життя суспільства, держави у відповідності із законами природи, законами своєї держави, законами цивілізованих країн світу з пріоритетом загальнолюдських цінностей.

Університет ініціював підтриману Міністерством аграрної політики регіонально-галузеву програму підтримки, розвитку і кадрового забезпечення малого та середнього підприємництва. Завдяки цій програмі випускники університету технічних спеціальностей отримують сертифікат підприємця для відкриття власної справи в інженерно-технічній сфері АПК.

Науковці університету застосували теорію ймовірності для аналізу шляхів

підвищення якості навчання. Один із висновків — введення таких освітянських програм підвищує пристосованість отриманих у ВНЗ знань до реальних умов використання спеціаліста і є ефективним засобом суттєвого підвищення впливу вищої освіти на зростання благополуччя держави. З 1996 року в університеті відкрита і діє кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування», на якій щорічно навчається 50 чоловік — студентів 5-х курсів. Це кращі студенти, які вивчають проблеми людського спілкування в його конкретних комунікативних аспектах, що, як було сказано вище, сприяє адаптації їх до життя.

З цією ж метою з 1996 року в університеті працює Центр соціологічних досліджень села, який має плідні зв'язки з Гарвардським університетом (США),

Рис. 4. Методологічні аспекти підвищення ефективності навчального процесу, впровадження принципів Болонського процесу

щорічно випускає збірник юридично-освітнянської серії «Харківський фермер». Для студентів читається курс «Соціологія села», що дає також змогу реалізувати випереджаючу функцію освіти.

Однією з тенденцій сучасного світу є інтеграція в економіці, культурі, науці і, особливо, в освіті. Останнє базується на феномені «академічної мобільності» — інтенсивному обміні студентами, аспірантами, стажистами. Щорічно понад 500 студентів проходять виробничу практику у фермерських господарствах Великобританії, Данії, Голландії, Франції, Польщі, Чехії, Словаччини. Університет є членом Міжнародної асоціації студентів аграрних ВНЗ.

Суттєво на ефективність навчального процесу впливає і виховна робота. Основні принципи організації національно-громадянського виховання, управління виховним процесом стали основою для формування системи виховання в університеті [6].

Основою політики в сфері комп'ютеризації навчального процесу стала Програма Інформатизації АПК України на 2000–2005 рр. і на період до 2010 року.

Для реалізації, відтворення самоорганізуючої функції інноваційної системи сталого розвитку рішенням вченої ради університету в лютому 2006 р. затверджено Програму сталого розвитку ХНТУСГ на 2006–2010 рр. до 80-річчя заснування, яка за основними видами діяльності (рис. 5) включає 77 конкретних організаційних заходів з виконавцями та термінами.

Основними стратегічними напрямками реалізації Програми є:

- підвищення результативності навчальної діяльності шляхом забезпечення випереджаючої функції освіти, впровадження інноваційних освітнянських технологій, зростання якісної складової науково-педагогічного персоналу та професійної підготовки управлінської еліти АПК;

- впровадження наукового та інноваційного забезпечення АПК, нових організаційно-правових і фінансових форм інтеграції освіти, науки, виробництва;

- розробка, удосконалення та застосування нових дієвих форм і методів виховної діяльності для формування національно-громадянської позиції лідерів-організаторів пореформованого АПК;

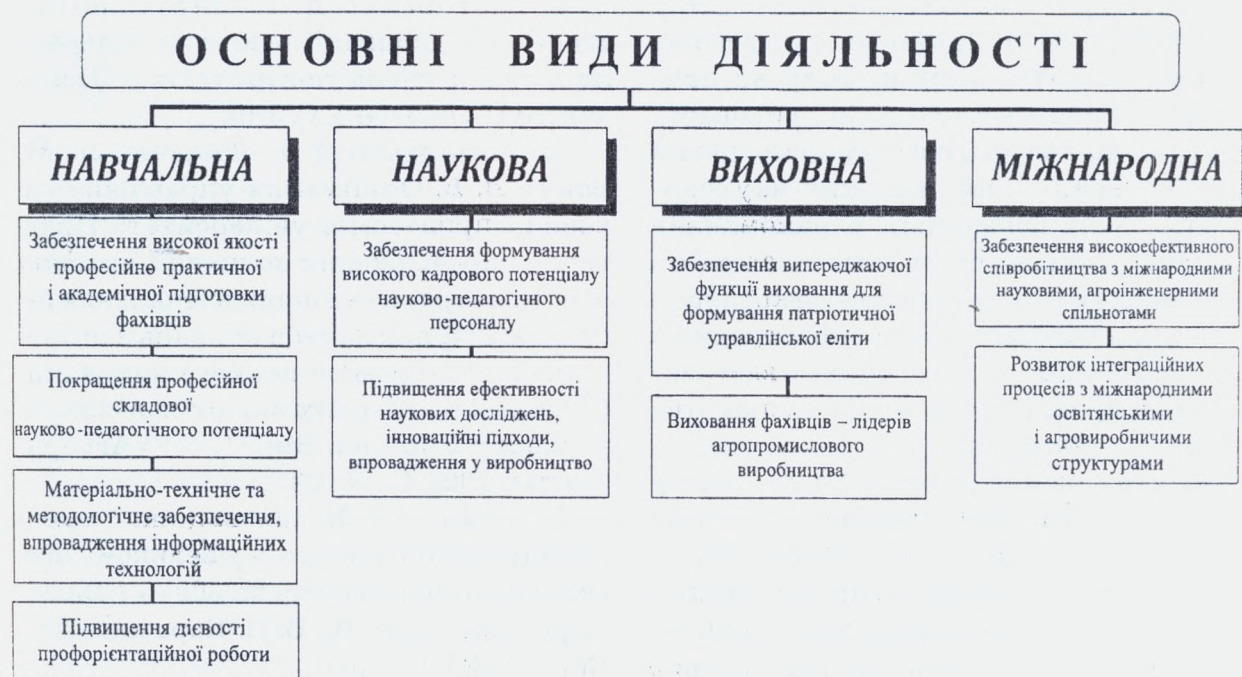

Рис. 5. Напрями реалізації програми сталого розвитку ХНТУСГ на 2006–2010 рр. за основними видами діяльності

— розширення міжнародного співробітництва в галузі освіти з провідними університетськими структурами, приєднання до світової освітянської та наукової спільноти.

Важливим принципом університетської інноваційної системи сталого розвитку є також розвиток стимулюючих заохочень, опора на кращі науково-педагогічні колективи та талановитих працівників. В травні 2006р. рішенням вченої ради університету затверджено Положення про конкурс щодо визначення кращих науково-педагогічних працівників за звітний рік, а в листопаді 2006 р. — Положення про паспорт спроможності надання якісних освітніх послуг кафедр. Метою проведення щорічних конкурсів є підвищення ефективності освітянського процесу університетського рівня, якісної складової кадрового потенціалу професорсько-викладацького складу університету в розрізі виконання Державної цільової програми формування кадрового потенціалу в сільськогосподарському виробництві на 2005–2009 роки, обласної програми «Вища освіта і наука — регіональний розвиток на 2008–2011рр.», Програми сталого розвитку ХНТУСГ на 2006–2010 роки, професійне зміцнення колективів кафедр як первинних осередків навчальної, виховної і наукової діяльності, посилення мотивації до досягнення ними високих науково-освітянських показників, ознайомлення університетської спільноти з вагомими результатами праці на освітянській ниві, а також відновлення педагогічних традицій вшанування кращих колективів і виховання на їх прикладі студентів, аспірантів, молодих викладачів.

Таким чином, системі сталого розвитку ХНТУСГ притаманні основні принципи як інноваційній за ідеями Г. С. Сковороди [7]. Впровадження такої системи забезпечить досягнення європейських показників індикаторів сталого розвитку, пов'язаних з освітою, провідну роль у сфері технічної політики і стійкий розвиток університету.

Література

1. Мазоренко Д. І. Реформування інженерної освіти в аграрному вищому навчальному закладі // Новий колегіум. 2000. 4. С. 4-6.
2. Бойко М. Ф., Мазоренко Д. І., Тищенко Л. М. Концептуальні аспекти підвищення ефективності практичної підготовки фахівців // Підвищення ефективності практичної підготовки фахівців: Зб. наук.-метод. праць ХДТУСГ. Харків: ХДТУСГ, 2003. С. 3-9.
3. Мазоренко Д. І., Жила В. І., Тищенко Л. М. Удосконалення університетської освіти в контексті європейської інтеграції. Наука і методика: Зб. наук.-метод. праць / Редкол.: А. Ф. Гойчук (гол. ред.) та ін. К.: Аграрна освіта, 2006. 178 с.
4. Мазоренко Д. І., Жила В. І., Тищенко Л. М. Концептуальні засади розвитку системи освіти. Підвищення ефективності навчального процесу // Зб. наук.-метод. праць ХДТУСГ. Харків: Наук.-метод. центр по заочній формі навчання у закладах освіти аграрного профілю, 2002. С. 16-19.
5. Мазоренко Д. І. Методологічні аспекти модифікації освіти за знаковий історичний період університету // Новий колегіум. 2005. № 5. С. 3-9.
6. Мазоренко Д. І., Тищенко Л. М., Бакум В. В. Організація управління виховним процесом в університеті. Практичне впровадження концепції виховної роботи в аграрних вищих навчальних закладах. Збірник наукових праць з питань національно-громадянського виховання студентів в аграрних вищих навчальних закладах України. Вип. 1. К.: «Аграрна освіта», 2002. С. 17-22.
7. Гришин І. Я. Інноваційна модель регіону сталого розвитку у великому проєкті «Григорій Сковорода 300» // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. 2004. Вип. № 625-1. С. 58.

05.06.2010